

telja na MGU, na Moskovskem državnem pedagoškem inštitutu za tuje jezike in Literarnem inštitutu Maksima Gorkega. Od l. 1958—1970 je bil predstojnik oddelka za strukturno in uporabno lingvistiko »Instituta jazykoznanija«. Bil je član več znanstvenih komisij in komitejev pri Predsedstvu Akademije znanosti ZSSR: sodeloval je v pravopisni komisiji, terminološki in onomastični sekciji, v sekciji za strojno prevajanje Sveta za kibernetiko idr.

Skupaj z R. I. Avanesovom, V. N. Sidorovom in P. S. Kuznecovom je eden od utemeljiteljev Moskovske fonološke šole, ki je nadaljevala v ruski znanosti tradicije F. F. Fortunatova in njegovih učencev.

Pedagoško delo in talent A. A. Reformatskega sta našla svoj izraz v znanem učbeniku »*Vvedenie v jazykovedenie*« (1947, 4. izdaja 1967). Mnogi sovjetski jezikoslovci se imajo za učence ali idejne privrženca A. A. Reformatskega. Leta 1970 je objavil knjigo »*Iz istorii otečestvennoj fonologii. Očerķ i hrestomatija*«, v kateri si je prizadeval prikazati vse to, kar so prispevali predstavniki Moskovske fonološke šole v svetovno jezikoslovno znanost. Posebnim problemom nauka o fonemu je posvečena njegova knjiga »*Fonologičeskie ètjudy*« (1975). Pozornosti so vredne publikacije »*Tehničeskaja redakcija knjiĝi, teorija i metodika raboty*« (1933), »*Čto takoe termin i terminologija*« (1959). Ob njegovi 70-letnici je izšel zbornik »*Fonetika. Fonologija. Grammatika*« (1971). Za učitelje ruskega jezika je pisal razprave v revijo Russkij jazyk v škole, v katerih je skušal čisto praktično prikazati, kako naj učitelj uporabi jezikovno znanje pri pouku.

A. A. Reformatski je pojmoval jezik kot sistem — naj je šlo za fonetične, morfološke ali leksikalne pojave. Izreden smisel je imel za živ, govornen jezik in za pisno slikovitost. O fonemih, morfemih in drugih abstraktnih pojavih je pisal kot o živih ljudeh. To ni bil jezikoslovec, zaprt zgolj v svoj jezikoslovni kabinet; v svoja dela je vnašal primere iz matematike, glasbe, zgodovine in vrste drugih znanosti. Slovel je kot odličen predavatelj, kot človek, ki ga je vsaka novost v jezikoslovju navdušila, tako npr. strojno prevajanje (»*Osnovnye problemy mašinного perevoda*« — *Voprosy jazykoznanija*, 1956, št. 5).

Znanstveno delo A. A. Reformatskega je zelo pomembno — z njegovo globoko besedo se ni okrepila le rusistika, marveč tudi splošno jezikoslovje.

Jurij Rojs

Pedagoška akademija v Mariboru

Metodične izkušnje

ŽIVALSKA PRIPOVED SVETLANE MAKAROVIČ V OSNOVNOŠOLSKEM RAZREDNEM POUKU

Odmevnost in razvojna ustreznost živalske pripovedi Svetlane Makarovič

I.

Verjetno se je že marsikdo vprašal, kako da je Svetlana Makarovič takoj dobila širok krog mladih bralcev. Vzrokov je za to več.

Učenec mora biti — kot za vsako delo — tudi za branje motiviran. In kdo ga motivira in s čim?

Vsekakor je prvi, ki to opravi, pisatelj sam. Motivira ga z vsebino pripovedi in z načinom pripovedovanja.

Lahkotno napisane humorne pripovedi o živalih otroke zmeraj privlačijo. Živalski svet je za otroka izredno zanimiv. Živali ima rad, pa čeprav se jih tudi boji. Je radoveden in hoče o njih čimveč vedeti, jih videti. O njih ne želi brati znanstvene literature, temveč ga zanima žival v nekem dogajanju, želi doživljaj iz narave. Ne zanima ga, koliko parov nog ima lisica, kako prebavlja; z veliko pozornostjo pa bo prebral, kako je ukanila gospodarja in vdrla v kokošnjak. Žival mora biti torej glavni junak dogodka.

Tej želji otrok ustrezajo živalske pripovedi, tudi take, kot jih piše S. Makarovič. Dokler je otrok še trdno zasidran v pravljicnem svetu, sprejema kot povsem normalno personalizacijo živali; verjame, da živali govorijo, se smejuje, žalostijo, tako kot on sam.

Močno motivacijsko sredstvo je ilustracija teksta. Likovna upodobitev zgodbe že sama brez teksta pritegne otrokovo pozornost in mu (tudi nebralcu ali slabemu bralcu) po svoje pripoveduje. Sapramiška in Pekarna Mišmaš v izdaji velike slikanice takoj pritegneta učenca. Slika pomaga brati in doživljati. Z izbiranjem različnih tonov barv slikar poudarjeno ustvarja vzdušje in sledi pisateljici.

Estetsko oblikovana knjiga je tudi pomemben motiv; če vidimo kaj lepega, si želimo to bolj natančno ogledati.

Ker pa knjiga ne pride sama do otroka, pogljemo, kdo lahko v šoli zbudi zanimanje za dobro knjigo.

Pomembna vzgojiteljica je knjižničarka, ki lahko z različnimi načini opozori na knjigo. Uspešne oblike so:

- predstavitev vsebine v uri pravljice v knjižnici,
- občasne razstave del pisateljev (ob obletnicah),
- razstave knjižnih novosti.

Na podobne načine spodbuja lahko tudi učitelj. Toda za učence je pomembnejše, kot mnenje učitelja in knjižničarja, mnenje sošolca — vrstnika, ki je knjigo že prebral.

Njegova ocena, njegovo mnenje o knjigi je uspešnejše priporočilo za branje.

V sedanjem času se sreča otrok s knjigo v zgodnji otroški dobi. Starši so prvi vzgojitelji tudi na tem področju; ljubezen do knjige in branja v družini pozitivno vpliva na vsakega družinskega člana. Glede na zelo različne spodbude, ki jih je otrok deležen v predšolski dobi, nastajajo in so utemeljene razlike ob vstopu v šolo. Zato ni odveč poudariti, kako pomembna je vzgojna funkcija družine. Nevtralne ali celo razdiralne razmere v družinah negativno vplivajo na otroka in pri njem je vpliv šole — vzgojiteljev, knjižničarja, sošolcev — še odgovornejši in pomembnejši.

II.

Vzgojiti dobrega bralca ni niti enostavno niti kratkotrajno opravilo. To je dolgotrajen proces. Prvi koraki na tej poti so za nekatere učence težki. Pogoji, da postaneš dober bralec, je gladko branje. Toda tudi učenec, ki ima še težave z vezanjem glasov, naj ima knjigo čimbolj pogosto v rokah. Kar ne bo prebral, bo videl na sliki, toda zanimanje — interes za knjigo bo rasel z njim.

Branje je za otrokov razvoj zelo pomembno; med učenci bralci in onimi, ki neradi berejo, so vidne razlike v poznavanju literature, splošni razgledanosti, tehniki branja, načinu učenja, besednem zakladu, sposobnosti samostojnega ustnega in pisnega izražanja.

Učenci se med seboj razlikujejo v globljem razumevanju pripovedi. Živalske posredno ali neposredno razlagajo neki nauk, moralno normo, ki obvladuje človekovo vedenje. Vsak bralec ni sposoben sam odkriti oziroma analizirati pripovedi s tega vidika; površni bralec bere fabulo, pomembna mu je povednost in zadovolji se z njo. Zato je posebno pri mlajših učencih potrebno organizirati razgovor, v katerem z učiteljevo pomočjo ugotavljajo, kaj je hotel pisatelj s fabulo povedati, kaj je njegovo sporočilo.

Otrokova čustvena reakcija ob prebrani knjigi je spontana. Če je pripoved doživljajsko močno napisana, potem se otrok ob njej smeji, jezi, joka, zaživi z glavnim junakom. Zna povedati, zakaj mu je všeč ali pa jo odkloni.

V 2. razredu sem prebrala učencem več pripovedi iz knjige Miška spi. Po branju sem jim postavila vprašanje: Zakaj so ti pripovedi všeč? (Možen je bil tudi negativen odgovor in nanj sem učence opozorila.)

Najpogostejši odgovori:

Všeč so mi:

— ker pripovedujejo o živalih (ali o lisici, medvedu...),

— ker imam rad živali,

— ker so pripovedi smešne.

Negativnih odgovorov ni bilo.

Iz odgovorov lahko povzamemo, da otroka privlači pripoved, v kateri nastopajo živali, ker ima živali rad, da pa ni vseeno, kako je napisana, saj je situacijski humor prav tako zaželen in zaradi njega pripovedi dobro sprejete.

O tem, da so otrokom všeč pripovedi Svetlane Makarovič, ni dvoma. To zgovorno dokazuje tudi večletno anketiranje, ki ga izvaja Mladinska knjiga, da bi ugotovila, katere knjige in slikanice so med mladimi bralci najbolj priljubljene. Tako so najmlajši poslušalci v vrtcih in učenci — bralci v 1. in 2. razredih osnovnih šol v Sloveniji sami izbrali in uvrstili med svoje »Zlate slikanice« tudi Pekarno Mišmaš Svetlane Makarovič, kar po svoje vsekakor govori o kvaliteti te pripovedi, o njeni perceptivni moči.

Kako dojemajo učenci sporočila pripovedi Svetlane Makarovič

I.

Učencem 2., 3. in 4. razreda sem brala Lisico ošabnico (Miška spi). Ta način predstavitve sem uporabila, ker so v drugem razredu še učenci, ki bi predolgo brali, ki bi jih tehnika branja ovirala pri razumevanju pripovedi, pa tudi zato, ker v knjižnici ni dovolj izvodov knjig za učence celega razreda in bi morala zato nalogo izvajati po manjših skupinah v časovnih presledkih.

Lisica ošabnica pripoveduje o domišljavi lisici; izbira si ženina in pri vsakem, ki jo pride snubit, najde številne napake in ga osramoti. Ko ugotovi, da bo ostala sama, ponudi svojo »roko« staremu razmršenemu lisjaku, ki pa jo odkloni. Lisica je premagana; pameten star lisjak ji pravi: — Snubit? Da bi se ženil?

Jaz? Ho, ho še na misel mi ne pride!

Znana vloga lisice iz ljudskih praljič in basni, ko z zvijačnostjo premaga predstavnike drugih živalskih vrst, je tukaj spremenjena. Predstavniki »njene« živalske vrste jo ukani, premaga; osamljenost je huda kazen za ošabno lisico.

Po branju je bilo treba preveriti, koliko učencev je dojelo nauk zgodbe, zato so odgovorili na vprašanje: Kaj te je hotela pisateljica naučiti s pripovedjo?

Smiselno je odgovorila v 2. razredu tretjina učencev, v tretjem razredu dve tretjini učencev, v 4. razredu 84 % učencev; preostali del učencev iz 4. razreda je dogajanje prenesel v konkretno situacijo, ko dekle izbira ženina, zato so bili odgovori tudi temu primerni:

— iz svojih snubcev se ne smemo norčevati,

— dekleta ne smejo zaničevati fantov in se jim posmehovati,

— naučiti nas je hotela, kako naj delamo, ko bomo veliki.

Ne le številke, tudi vsebina odgovorov nam kaže, kako bralci zorijo, koliko globlje prodirajo v prebrano delo.

Odgovori:

2. razred

— Ne smemo biti hudobni kot lisica, ampak dobri in prijazni do vseh.

— Moraš biti skromen in ne smeš nikogar zaničevati.

— ..., da ne bi bila ošabna.

— ..., da se ne bi vedla kot lisica

— ..., da se ne smem iz drugih norčevati

— ..., da ne smemo biti nesramni.

3. razred

— Ne smeš biti važen in se norčevati iz drugih, ker ostaneš sam!

— Ne smemo biti taki kot lisica, zbirčni, važni, ošabni.

— Ne smemo se norčevati iz drugih.

— Ne ravnaj tako kot lisica!

— Ne smemo biti preveč izbirčni (največ odgovorov)

— Ne smemo se norčevati iz drugih in jih oštevati. Bodimo dobri s tistimi, ki pridejo k nam!

— Človeka ne smemo ocenjevati po zunanosti! (Najbolj zrel, kvaliteten odgovor učenca, dobrega bralca)

4. razred:

— Ker je na drugih iskala napake, je ostala sama.

— Soljudi se ne zasmehuje, kot je lisica lisjake.

— Sama je ostala zaradi ošabnosti in naivnosti.

— Maščevala se ji je prevelika izbirčnost.

— Kdor z malim ni zadovoljen, več ne zasluži!

— Naj nam bo vsak prijatelj, pa čeprav je pohabljen.

— Ne smemo se bahati in norčevati iz drugih ljudi.

— Ne smemo biti tako hudobni kot lisica.

Pravilne odgovore v 2. in 3. razredu so imeli predvsem dojemljivejši učenci. Ti običajno nimajo več težav s tehniko branja, imajo dovolj velik besedni zaklad, da jim že samo razumevanje posameznih misli oziroma pojmov ne otežuje razumevanja; so dovolj sposobni, da v svojem predstavnem svetu vzpostavijo odnose, o katerih so brali.

Maloštevilni smiselni odgovori v 2. razredu pa naravnost zahtevajo, naj se učitelj pogosto pogovarja z učenci o prebranih knjigah.

II.

V naslednjem preskusu pa sem ugotavljala, ali je v 2. razredu za razumevanje pripovedi pomembnejše samostojno tiho branje učencev ali učiteljevo glasno branje. Organizirala sem tiho branje s preverjanjem razumevanja (b razred). Izbrala sem pripoved Smetišni muc (Miška spi).

Vsebina:

Zvečer se srečata smetiščni muc in siamec. Smetiščni se je pravkar pogostil z ukradenim zrezkom in bil zaradi mijavkanja deležen kopeli — vedra vode z okna. Dobro rejeni in negovani siamec se baha z vsem udobjem, ki ga ima. Toda sivi muc, smetiščni muc ima večje bogastvo — svobodo in te ne bi dal za nobeno materialno dobrino.

Po tihem branju je moral vsak učenec pisмено odgovoriti na naslednja vprašanja: Kdo nastopa v pripovedi?

Kje je dobil smetiščni muc meso za večerjo?

Kdo je skrbel za siamskega mačka?

Česa smetiščni muc ne bi dal siamcu za vse njegove dobreote?

S prvimi tremi vprašanji sem preverjala razumevanje osnovnih odnosov; odgovor na četrto vprašanje pa je najpomembnejši in šele ta pokaže, ali je učenec dojel sporočilo pripovedi ali ne.

Postopek je bil naslednji:

— Po enkratnem tihem branju so učenci odgovarjali na vprašanja. (4 pravilni odgovori na vsa vprašanja)

— Nato sem pripoved učencem glasno brala; učenci so pisali predvsem odgovor na 4. vprašanje, kajti ta je bil po prvem tihem branju nepravilen ali pa niso znali na to vprašanje odgovoriti. Dobila sem še 7 pravilnih odgovorov.

— V pogovor po glasnem branju sem vključila tiste, ki še vedno niso vedeli, kaj bi odgovorili na 4. vprašanje. To ni bil analitični razgovor; samo izpostavili smo, kaj ima smetiščni muc, kaj siamec. To je pomagalo še trem učencem, da so pravilno odgovorili.

Skupaj je bilo torej 14 pravilnih odgovorov ali 58 % učencev. 6 učencev je imelo smiselne odgovore na prva tri vprašanja, 4 učenci pa so nepravilno odgovorili tudi na ostala vprašanja. Ti učenci so imeli hude težave pri branju in pisanju (legasteniki).

Kos mesa, ki ga je smetiščni muc ukradel za večerjo in ga pojedel z veliko slastjo, ker je bil lačen, je bil otrokom tako zelo v zavesti in tako zelo konkreten, da so ga ponujali v odgovoru na 4. vprašanje. Svobodo, ki jo omenjena na koncu pripovedi, so seveda prezrli; njihov skustveni svet je še zelo majhen.

V vzporednem d razredu pa je bil postopek toliko spremenjen, da sem začela z glasnim učiteljevim branjem, sledilo je tiho branje učencev in na koncu še razgovor. In rezultati? Bili so približno enaki; razlike so malenkostne. Učiteljevo smiselno branje ni bil dejavnik, ki bi vplival na večje število pravilnih odgovorov. Pač pa se je izkazalo, da so učenci v b razredu veliko bolj zavzeto tiho brali pripoved, ker njene vsebine še niso poznali, v d razredu pa so po učiteljevem branju zgodbo poznali, zato je bilo tiho branje bolj prisila.

Zaključek:

Le maloštevilni učenci v drugem razredu so že samostojni bralci, ki razumejo prebrano zgodbo v celoti. Tiho radi berejo, posebno če je pripoved zanimiva, zgodbeno bogata, napeta. Čeprav poznajo fabulo, učiteljevemu glasnemu branju radi prisluhnejo; učiteljevo estesko in smiselno branje pogloblja razumevanje pripovedi. Glede na izkušnje je torej uspešnejše izhodišče tiho branje učencev, šele temu naj sledi učiteljeva aktivnost. Poleg branja mora organizirati še analitični razgovor, v katerem pomaga vsem učencem poiskati sporočilo pripovedi.

Tudi pri obravnavi krajših tekstov iz Berila sem že ugotavljala, da imajo učenci težave pri razumevanju, da je učiteljeva pomoč za razumevanje nujna. S pravilno vodenim razgovorom izvabi iz otrok marsikatero mnenje, ki bi ga učenec samostojno, brez spodbude ne dojel in ne povedal.

III.

V četrtem razredu so učenci pokazali, da znajo poiskati sporočilo pripovedi samostojno, zato sem jim dala novo, težjo nalogo. Prebrala sem jim eno najlepših pripovedi iz Miška spi Pod medvedovim dežnikom.

Medved je dobil za rojstni dan dežnik in ko je deževalo, je ponudil zavetje pod njim gozdnim živalim. Tudi lisica je imela dežnik, a ni hotela z nikomer deliti »strehe« nad glavo. Hvaležne živali so obiskale v sončnem vremenu prijatelja medveda, na lisičino prošnjo, naj gredo k njej, so odgovarjale: Grem k prijatelju medvedu. Lisica je ostala sama in bila zelo žalostna.

Po branju smo analizirali prvi (medved nudi pomoč) in drugi (hvaležnost živali) del pripovedi. Rok je poznal pregovor: Prijatelja spoznaš v sili (nesreči). Z njim smo pogovor končali.

To etično normo — pomagati prijatelju, sošolcu — učenci poznajo; v razredu pri šolskem delu, pri igri, na poti v šolo... in morda še kje je učenec pogosto v situaciji, ko se lahko izkaže kot prijatelj ali pa je prevelik sebičnej in ne vidi sošolca.

Naloga: Premisli, če se ti je kdaj kaj podobnega že dogodilo pri igri, v razredu, doma, na izletu! Opiši ta dogodek!

Pripoved je dala spodbudo za razmišljanje, za moralno vrednotenje svojega ravnanja in ravnanja sošolcev. Prav gotovo to ni lahka naloga; toda samo pasivno sprejemanje moralnih norm je za vzgajanje premalo; otrok mora tudi sam ocenjevati dejanja in preudartiti, ali je dejanje pozitivno ali negativno, hvalevredno ali primerno za kazen.

Zavzeto so se lotili pisanja; naloge seveda niso bile vse zelo dobre, toda vsi učenci so pravilno poiskali doživljaj, v katerem so bili izpostavljeni sami ali sošolci. Realizacija zamisli, ideja naloge pa je bila seveda odvisna tudi od učenčevih sposobnosti za samostojno izražanje.

Navedenih preskusov branja in razumevanja prebranega nisem izvedla zaradi analize primernosti ali neprimernosti posameznega metodičnega pristopa, temveč zato, da bi ugotovila, kakšen kontakt vzpostavlja Svetlana Makarovič s svojo živalsko pripovedjo z bralci 2., 3. in 4. razreda. Njene pripovedi na vseh treh starostnih stopnjah zelo intenzivno pritegnejo bralce in poslušalce, toda dojemanje in razumevanje vseh razsežnosti in plasti pripovedi je zelo različno. Razlike nastajajo predvsem zaradi sposobnosti branja, ki se s starostjo izboljšuje, in prav tako tudi zaradi bralnih in predvsem tudi večjih življenjskih izkušenj. Obravnavani teksti Svetlane Makarovič so primerni za samostojno branje v 2. razredu osnovne šole le pri najboljših učencih, v 4. razredu pa dojamejo njeno sporočilo že skoraj vsi bralci. Pomoč učitelja z ustrezno metodo obravnavanja teksta in z ustrezno motivacijo za branje je torej na nižji stopnji osnovne šole nujna, če naj vsak bralec dojame sporočilo pripovedi v celoti.

Živalska pripoved Svetlane Makarovič v otroški ilustraciji

Ilustriranje pripovedi je priljubljena oblika likovnega izražanja. Podoživljanje prebranih pripovedi ter predstavno dojemanje vsebin je pri nekaterih otrocih celo močnejše in bolj živo kakor pri opazovanju ali doživetju. Bolj živo in plastično je predvsem zato, ker je branje mogoče ponoviti, dogodka v življenju pa ne.

V drugem razredu so učenci ilustrirali tri živalske pripovedi Svetlane Makarovič pod metodično in didaktično enakimi pogoji. Vse tri pripovedi sem brala učencem drugo za drugo. Pripovedi smo analizirali in obnovili vsebino, da so jih učenci približno enako poznali. Da bi omogočila vsem enako pripravo za delo, smo pred ilustriranjem obnovili vsebine pripovedi in poiskali najbolj značilne motive za ilustracijo.

Učence sem razdelila v tri skupine ne glede na sposobnost pripovedovanja in likovnega izražanja (mešane skupine). To sem bila prisiljena storiti, ker je hotela velika večina učencev ilustrirati isto pripoved. Prva skupina učencev je ilustrirala Pod medvedovim dežnikom, druga Razvajeni vrabček in tretja Župan in sraka.

Učenci pred svojim ilustriranjem niso videli, kako je slikar Milan Bizovičar ilustriral te zgodbe, zato direktno posnemanje ni bilo mogoče, pa vendar že prva primerjava med poklicnim ilustratorjem in učenci dokazuje isto prvinsko doživljanje osnovnih elementov pripovedi. Milan Bizovičar je najlepše in najbolj plastično ilustriral Pod medvedovim dežnikom. Z ilustracijo je povedal vse, kar je povedala pisateljica, tudi sporočilo pripovedi. Pri Razvajanem vrabčku se je omejil samo na bistvene elemente; upodobil je gnezdo, razvajenega čivkajočega vrabčka in nezadovoljno mater vrabčevko. Župana in srake pa ni ilustriral.

Učenci 2. razreda so presenetljivo sorodno upodobili isto pripoved. Izredno plastično, v mnogočem podobno slikarju, so likovno predstavili medveda pod dežnikom. Medved ima na njihovih slikah (za to starostno stopnjo tipično) pokončno človeško držo, kaže dobrodušnost, ki jo še stopnjuje prisotnost ostalih mnogo manj izrazito naslikanih živali. Slika je polna, enodimenzionalna, le dežnik prekriva medvedovo tace, ker je pač otrok hotel povedati, da medved drži dežnik. Vsi ostali elementi so kot znaki postavljeni v prostor. Izrazno boljši učenci so s pobarvanim ozadjem poskušali dodati še tretjo dimenzijo. Skoraj vse živalske figure so naslikane nenaučeno, razen zajca, ki je pri dveh ali treh učencih očitno plod posnemanja ali že naučene risbe. Sporočilo pripovedi Pod medvedovim dežnikom je v glavni poanti — medvedova dobrodušnost in širokogrudnost — dojela in tudi likovno izrazila večina učencev v skupini. Lisice in njene ošabnosti ali nazadnje osamelosti pa v svojo sliko ni vključil nihče, razen seveda umetnika Bizovičarja, ki z njeno risbo izpričuje celo njen značaj.

Mnogo več težav je otrokom predstavljala pripoved Razvajeni vrabček. Najprej kaže poudariti že to, da vrabca manj poznaajo kot medveda in zato je naslikan tako, kakor bi bila naslikana katerakoli ptica. Jasno je, da zaradi tega vrabček na njihovih slikah tudi ne more nič posebnega izražati. Samo po ilustracijah, brez predhodnega poznavanja fabule, bi redkokje zasledili, kaj je hotel otrok povedati. Le pri najboljših je mogoče zaznati, da gre za prvi mladičev let iz gnezda. Naslikan je skoraj na vseh ilustracijah. V otrokovem, ne zgodbenem, okolju le na najboljših slikah velja gnezdu in ptičema osrednja pozornost in je vse drugo le spremljajoči tipičen znak za prikaz prostora od hiše do drevesa in oblakov. Pri slabših učencih pa prav ti obrobni znaki, ki vseh v pripovedi sami miti ni, stopijo celo preveč v ospredje in s tem zameglijo glavno sporočilo pripovedi. Barvno so sicer ilustracije enako žive, prostorsko se nekatere celo nagibajo k več dimenzionalnosti, ki jo sicer na ploskvi pričara večja množica elementov. Vendar se zdi, da nekateri učenci niso delali s takim zadovoljstvom kot učenci, ki so ilustrirali pripoved o medvedovem dežniku.

Podoben vtis kakor pri Razvajanem vrabčku dajejo tudi ilustracije Župana in srake, le da je ta fabula nudila mnogo več možnosti za ilustriranje. Tako skoraj vse slike prikazujejo trikotnik med županom, srako, prstanom, ki nudi vsem osnovo za kompozicijo slike. Zato je ostalim elementom (hiša, drevo, nebo, sonce, trava, rože) posvečena manjša pozornost, lahko bi rekli, da so skoraj povsod, četudi prisotne, v ozadju.

Primerjava slik med posameznimi skupinami kaže, da so bili učenci po sposobnostih likovnega izražanja pri vseh treh ilustracijah približno enako razporejeni; v vsaki skupini je nekaj slik, ki nas razveselijo, in nekaj takih iz druge skrajnosti. Kljub povedanemu pa je očitno, da je pripoved Pod medvedovim dežnikom spoznavno in emotivno najbolj prizadela in prevzela, da ima v sebi za otroke te starosti največ umetniških razsežnosti, ki so nudile dovolj možnosti za neprisiljen, elementarni poustvarjalni likovni izraz. Tudi ta »slikovitost« mnogih pripovedi Svetlane Makarovič zgovorno priča o posebni pisateljski kvaliteti avtorice, ki bi ji lahko rekli predstavna, eidetična ali širše likovna razsežnost.

Andreja Bizjak
Osnovna šola Bičevje v Ljubljani